

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka  
im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy  
Wydział Informacji i Wspomagania Placówek Oświatowych  
ul. M. Skłodowskiej-Curie 4  
tel. 52 341 19 84  
[www.pbw.bydgoszcz.pl](http://www.pbw.bydgoszcz.pl)  
[pbw@pbw.bydgoszcz.pl](mailto:pbw@pbw.bydgoszcz.pl)

# Czas wolny ucznia

zestawienie bibliograficzne w wyborze

Bibliografia opracowana na podstawie zbiorów  
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej  
im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy

Opracowała: Małgorzata Zaleska

Bydgoszcz, 2025

## WYDAWNICTWA ZWARTE

1. Czynniki wpływające na ilość czasu wolnego ucznia szkoły podstawowej w środowisku miejskim : (na podstawie materiałów badawczych szkoły ćwiczeń w Zawierciu) / Jan Ciosek. - Katowice : Wydaw. "Śląsk", 1963. – 82 s.

Sygn. M 31611, M 31612, M 31618

Zawiera m.in.:

- 1) Pojęcie czasu wolnego;
- 2) Czas wolny uczniów w oczach samych uczniów, ich rodziców i nauczycieli;
- 3) Czynniki warunkujące ilość i treści czasu wolnego ucznia szkoły podstawowej;
- 4) Szkoła a problematyka czasu wolnego ucznia;
- 5) Wychowawcze znaczenie czasu wolnego ucznia.

2. Czas wolny dzieci i młodzieży / Zygmunt Dąbrowski. - Warszawa : Państwowe Zakłady Wydaw. Szkolnych, 1966. – 190 s.

Sygn. M 37892, M 38001, M 38453, M 96443, M 96444, M 122043

Zawiera m.in.:

- 1) Rola czasu wolnego w dążeniu do pełnego i harmonijnego życia;
- 2) Potrzeby i możliwości młodego pokolenia;
- 3) Na podwórku i w placówce pozaszkolnej;
- 4) Kilka przykładów dobrej zabawy.

3. Młodzież w czasie wolnym : między przyjemnością a obowiązkami / red. nauk. Ewa Narkiewicz-Niedbalec, Maria Zielińska. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2011. – 311 s.

Sygn. M 156249, M 157305, M 157306

Zawiera m.in.:

- 1) Młodzież i pokolenie w epoce ponowoczesnej;
- 2) Czas wolny po szkole;
- 3) Czas wolny studentów;
- 4) Praca w czasie wolnym.

4. Przygotowanie dzieci do racjonalnego wykorzystania czasu wolnego / Marian Grochociński. - Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne,

1979. – 199 s.

Sygn. M 80363, M 80364, M 80365, M 80366, M 80367

Zawiera m.in.:

- 1) Warunki społeczno-kulturalne czasu wolnego dzieci w domu rodzinnym;
  - 2) Oddziaływanie wychowawcze organizacji dnia w rodzinie na czas wolny dziecka;
  - 3) Opieka rodziców nad dziećmi w czasie wolnym;
  - 4) Opieka rodziców nad kulturą czasu wolnego dzieci w środowisku lokalnym;
  - 5) Kręgi opieki nad czasem wolnym dzieci w środowisku lokalnym.
5. Jak organizować czas wolny dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo / Leszek Ploch. - Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1992. – 230 s.

Sygn. M 123634, M 123635, M 123636, M2 21284

Zawiera m.in.:

- 1) Organizacja czasu wolnego upośledzonych umysłowo.
  - 2) Planowanie i organizacja pracy opiekuńczo-wychowawczej w czasie wolnym;
  - 3) Sposoby organizacji zajęć czasu wolnego upośledzonych umysłowo;
  - 4) Współdziałanie instruktorów-wychowawców i rodziców w organizacji czasu wolnego upośledzonych umysłowo.
6. Czas wolny w różnych jego aspektach / pod red. Jolanty Kędzior i Mirosławy Wawrzak-Chodaczek. - Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000. – 127 s.

Sygn. M 160297

Zawiera m.in.:

- 1) Wypoczynek współczesnej polskiej rodziny – istota, cechy charakterystyczne, próba typologii;
- 2) Kultura wypoczynku dzieci w rodzinach wiejskich;
- 3) Wzory wypoczynku rodzinnego (na przykładzie mieszkańców Wrocławia);
- 4) Formy aktywności realizowane w czasie wolnym w domach dziecka.

7. Problemy wychowania w osiedlu mieszkaniowym : studium z pedagogiki społecznej / Mikołaj Winiarski. - Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1974. – 249 s.  
Sygn. M 61235  
Zawiera m.in.:
- 1) Potrzeby w zakresie opieki wychowawczej w środowisku zamieszkania;
  - 2) Zasięg i formy pracy opiekuńczo-wychowawczej w środowisku zamieszkania;
  - 3) Udział w zajęciach pozaszkolnych a powodzenie szkolne uczniów;
  - 4) Model osiedla mieszkaniowego jako środowiska wychowawczego.
8. Formy i metodyka pracy na obozie matematycznym / Mieczysław Trąd ; Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych. - Zielona Góra : IKNiBO, 1981. – 160 s.  
Sygn. M 85626  
„Niniejsze opracowanie [...] jest ilustracją możliwości i doświadczeń jakie zebraliśmy prowadząc kolejne obozy. Wypracowane formy i metodyka prowadzenia różnorodnych zajęć z uczniem uzdolnionym matematycznie służą efektywnemu organizowaniu obozów matematycznych oraz wykorzystaniu tych doświadczeń w pracy w ciągu roku szkolnego.”
9. Poradnik dla organizatora, kierownika i wychowawcy placówki wypoczynku dzieci i młodzieży oraz kierownika wycieczki szkolnej / Przemysław Ziółkowski. - Bydgoszcz : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki, 2015. – 346 s.  
Sygn. M 159977, M 159978  
Zawiera m.in.:
- 1) Funkcje czasu wolnego;
  - 2) Czas wolny w środowisku szkolnym;
  - 3) Wykorzystanie czasu wolnego przez dzieci i młodzież;
  - 4) Patologie czasu wolnego wśród dzieci i młodzieży;
  - 5) Prace społecznie użyteczne.
10. Obieżyświat : twórcze zagospodarowanie czasu wolnego : program profilaktyczno-wychowawczy dla gimnazjalistów / oprac. Ewa Dybowska,

Anna Walulik. - Kraków : Wydawnictwo Rubikon, 2008. – 134 s.

Sygn. M2 24822

„Program profilaktyczny OBIEŻYŚWIAT jest propozycją towarzyszenia młodemu ludziom w odkrywaniu ich talentów, poszukiwaniu form zagospodarowania czasu wolnego, ujawnianiu własnych zainteresowań.”

11. O wychowaniu / Stanisław Czajka. - Warszawa : Oficyna Wydawnicza Łośgraf, © 2010. – 195 s.

Sygn. M 151836, M 151837

Zawiera m.in.:

- 1) Co to jest wolność?;
- 2) Obozy wędrowne i zimowiska – wydarzenia, obserwacje i refleksje.

12. Po pracy i nauce : wzory zachowań młodzieży w czasie wolnym / pod red. Krzysztofa Przeclawskiego ; aut. Andrzej Dziewulak [et al.]. - Warszawa : Instytut Wydawniczy Centralnej Rady Związków Zawodowych, 1979. – 262 s.

Sygn. M 77935, M 77936

Zawiera m.in.:

- 1) Charakterystyka socjologiczna młodzieży miejskiej i jej czasu wolnego;
- 2) Zasoby czasu wolnego młodzieży;
- 3) Zachowania młodzieży w czasie wolnym;
- 4) Indywidualne i grupowe wzory zachowań w czasie wolnym;
- 5) Hierarchia wartości oraz aspiracje młodzieży w stosunku do czasu wolnego;
- 6) Czynniki kształtujące kulturę wolnego czasu młodzieży miejskiej;
- 7) Model wychowania młodzieży w czasie wolnym.

13. Czas wolny jako środowisko życia : perspektywa pedagogiczna : wybrane problemy / Małgorzata Orłowska, Jacek Jarosław Bleszyński. - Warszawa : PWN, © 2016. – 160 s.

Sygn. M 160539, M 160540

Zawiera m.in.:

- 1) Czas wolny – trudna definicja;
- 2) Czas wolny i jego funkcje;
- 3) Czas wolny a partycypacja społeczna;

- 4) Struktura dnia współczesnych polskich rodzin;
  - 5) Czas wolny polskiego dziecka;
  - 6) Czas wolny dziecka niepełnosprawnego intelektualnie w stopniu lekkim;
  - 7) Czas wolny – źródło nadziei.
14. Pedagogika podwórkowa : praca zbiorowa / pod red. Ireny Chmieleńskiej. - Warszawa : Zarząd Główny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci : Wydawnictwo Harcerskie, 1963. – 302 s.  
Sygn. M 30526, M 30527, M 30528, M 30573, M 30597, M 45750, M 46470  
Zawiera m.in.:
- 1) Organizacja Wolnego Czasu Dzieci i Młodzieży – jednym z kierunków programu działalności społecznej ZHP.
15. Oddziaływanie dziadków na wypoczynek wnuków / Anna Zawadzka. - Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999. – 171 s.  
Sygn. M 57224 / T. 131  
Zawiera m.in.:
- 1) Kontekst społeczno-materiałny zakresu oddziaływania dziadków na wypoczynek dzieci dziewięcioletnich;
  - 2) Udział dziadków w wypoczynku dziecka na tle udziału innych członków jego środowiska społecznego.
16. Wychowanie do wolnego czasu / Mieczysław Walczak ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego. - Zielona Góra : WSP, (Ziel.Góra : WSP)., 1994. – 84 s.  
Sygn. M 177862  
Zawiera m.in.:
- 1) Pojęcie czasu wolnego;
  - 2) Funkcje wolnego czasu;
  - 3) Wzory spędzania wolnego czasu;
  - 4) Wychowanie do wolnego czasu;
  - 5) Instytucje wychowujące do wolnego czasu;
  - 6) Rozwój badań nad wolnym czasem.
17. Nauka i czas wolny uczniów szkół podstawowych i średnich = De tempore, quo scholarum elementarium et mediarum discipuli discunt et quo sunt

otiosi / Anna Łukawska. - Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 1991. – 211 s.

Sygn. M 98670 / Z. 13

Zawiera m.in.:

- 1) Uczniowskie organizacje ideowo-społeczne;
- 2) Formy wdrażania uczniów do działalności kulturalnej;
- 3) Inne formy pozalekcyjnej aktywności wychowawczej;
- 4) Udział szkoły w życiu społeczności lokalnej.

18. Czas wolny... od nudy : zrównoważony rozwój uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych / Tomasz Knopik. - Warszawa : Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. – 111 s.

Sygn. M 158394, M2 26528

Zawiera m.in.:

- 1) Wspieranie uczniów zdolnych w organizacji czasu wolnego;
- 2) Diagnozowanie uzdolnień i zainteresowań uczniów;
- 3) Metody i formy pracy z uczniami zdolnymi w ramach zajęć pozalekcyjnych.

19. Licea pedagogiczne w województwie bydgoskim 1945-1970 / Leonard Kowalczyk, Andrzej Tchorzewski ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy. - Bydgoszcz : Wydaw. Uczelniane WSP, 1980. – 119 s.

Sygn. M 82660, M 82872

Zawiera m.in.:

- 1) Przemiany instytucji oświatowo-wychowawczych a czas nauki i wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 2) Wybrane zagadnienia czasu wolnego;
- 3) Czynniki warunkujące ilość czasu wolnego uczniów.

20. Czas wolny i niepełnosprawność / Wojciech Sroczyński, Leszek Ploch. - Warszawa : Difin, 2017. – 192 s.

Sygn. M 163848, M 163860, M 163861

Zawiera m.in.:

- 1) Pojęcia czasu wolnego w pedagogicznej literaturze naukowej;
- 2) Problematyka czasu wolnego osób z niepełnosprawnością;
- 3) Właściwości związku z czasem wolnym;
- 4) Włączające funkcje czasu wolnego;
- 5) Właściwości postępowania terapeutycznego w czasie wolnym;

6) Aktywność integracyjne uczniów zajęć czasu wolnego.

21. Turystyka wśród form czasu wolnego młodzieży szkolnej pokolenia Z /  
Agata Niemczyk, Renata Seweryn, Katarzyna Klimek. - Warszawa : Difin,  
2020. – 207 s.

Sygn. M 168683, M 168684

Zawiera m.in.:

- 1) Czas wolny – istota, funkcje i wyznaczniki;
- 2) Pozaturystyczne formy zagospodarowania czasu wolnego;
- 3) Metodyka badań postępowania reprezentantów pokolenia Z w czasie wolnym;
- 4) Rozmiary czasu wolnego młodzieży szkolnej pokolenia Z i preferowane formy jego zagospodarowania.

22. Czas wolny w PRL / Wojciech Przyłipiak. - Warszawa : Sport i Turystyka  
MUZA, 2020. – 382 s.

Sygn. M 169106

Zawiera m.in.:

- 1) Niedziela i wolne popołudnia – czyli co władze proponowały obywatelom;
- 2) Po pracy i po szkole – trzepak, prywatka, a może wideo;
- 3) Pracownicze ogrody działkowe – czyli relaks pod gruszą, i to własną;
- 4) Ten kierowca fajny chłop, co popiera autostop;
- 5) Camping – czyli noc pod namiotem albo w zapiekance;
- 6) Od Sopotu po Zakopane – czyli kurortów czas i „zachodnie” atrakcje;
- 7) Wieczorki zapoznawcze i pomysły kaowca – czyli jak organizowano nam wczasy;
- 8) I co tu robić? – czyli czasu wolnego brak albo nadmiar.

23. Wprowadzenie do pedagogiki zabawy : wybór tekstów drukowanych w  
"Kropli" w latach 1992-1994 / wybór i redakcja Elżbieta Kędzior-  
Niczyporuk. - Lublin : Wydawnictwo KLANZA, 1998. – 182 s.

Sygn. M 177854

Zawiera m.in.:

- 1) Animacja w czasie wolnym.

24. Edukacja całożyciowa : wybrane obszary / redakcja naukowa Anna Karpińska, Alina Szwarc, Walentyna Wróblewska. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek ; [Białystok] : Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, 2019. – 263 s.  
Sygn. M 166829, M 166830  
Zawiera m.in.:  
1) Czas pracy a czas wolny jako wartość edukacyjna.

## WYDAWNICTWA CIĄGŁE

1. Chcę dla ciebie jak najlepiej / Katarzyna Bocheńska-Włostowska.// Remedium. - 2025, nr 6 (377), s. 2-3
2. Ciekawe pomysły na przerwy / Włodzimierz Kaleta.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2024, nr 2, dod. Niezbędnik Dyrektora Szkoły, s. 70-73
3. Nowe zasady prac domowych / Bogusława Wojtczak.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2024, nr 6, s. 28-32
4. Potrzeba odpoczynku / Agnieszka Pomianowska.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2024, nr 6, s. 47
5. Przerwy uregulowane w statucie / Monika Sewastianowicz.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2024, nr 2, dod. Niezbędnik Dyrektora Szkoły, s. 66-69
6. Przerwy w szkołach brytyjskich / Anna Czebiółko.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2024, nr 2, dod. Niezbędnik Dyrektora Szkoły, s. 74-77
7. Gry w kości dla dzieci / Małgorzata Szewczyk.// Remedium. - 2023, nr 2, s. 17-20
8. Jak można spędzać czas wolny z rodziną w domu ? Wytwarzanie pomysłów na podstawie własnych doświadczeń i czytanki "Trójbój rodzinny".  
Konstruowanie w grupach gier planszowych : scenariusz zajęć dla uczniów klasy III / Małgorzata Cieślak, Renata Cizek, Jolanta Janus.// Edukacja Wczesnoszkolna : zeszyty kieleckie. - 2021/2022, nr 2, s. 135-139
9. Młodzież 2021 - cz. 2 / Sylwia Pawłowska.// Remedium. - 2022, nr 12, s. 10-13

10. Scenariusz spotkania z rodzicami : Temat: jak przed wakacjami zadbać o dzieci? / Tomasz Garstka.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2022, nr 6, dod. Niezbędnik Dyrektora Szkoły, s. 72-74
11. Organizacja pracy w ferie / Michał Łyszczarz.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2020, nr 1, s. 20-23
12. Kreatywne lekcje i przerwy w bibliotece / Paulina Gajna.// Biblioteka w Szkole : czasopismo pracowników bibliotek oświatowych. - 2019, nr 10, s. 16-17
13. Świetlice środowiskowe w oczach ich wychowanków / Maja Vogt-Kostecka.// Remedium. - 2018, nr 11, s. 19-21
14. Wakacje z książką! / Agnieszka Kownatka-Ruszkowska.// Biblioteka w Szkole : czasopismo pracowników bibliotek oświatowych. - 2016, nr 3, s. 27
15. Bezpieczne ferie : scenariusz lekcji /// Życie Szkoły : edukacja wczesnoszkolna. - 2015, nr 1, s. 41-42
16. Kształtowanie postaw konstruktywnego spędzania czasu wolnego u dzieci / Paulina Iłska.// Remedium. - 2015, nr 7/8, dod. Remedium na Uzależnienia Behawioralne, s. 1-2
17. Scenariusz zajęć dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym. Temat: Jak rozwijać u dziecka nawyk aktywnego spędzania czasu wolnego? / Karolina Van Laere, Kinga Sochocka.// Remedium. - 2015, nr 7/8, dod. Remedium na Uzależnienia Behawioralne, s. 5-6
18. Scenariusze zajęć psychoedukacyjnych (dla klas I-III szkół podstawowych). Temat: czas wolny i ja / Karolina Van Laere, Kinga Sochocka.// Remedium. - 2015, nr 7/8, dod. Remedium na Uzależnienia Behawioralne, s. 4-5
19. Szkoła otwarta w ferie / Małgorzata Nowak.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2015, nr 12, s. 30-34
20. Wychowanie dzieci do korzystania z nowych mediów / Ewa Krzyżak-Szymańska.// Remedium. - 2015, nr 9, dod. Remedium na Uzależnienia Behawioralne, s. 1-2
21. Zasady organizowania wypoczynku / Michał Łyszczarz.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2015, nr 12, s. 44-48
22. Aktywne półkolonie z językiem angielskim dla dzieci / Barbara Maciejewska.// Nowa Szkoła. - 2014, nr 6, s. 38-44
23. Czas na naukę / Beata Humięcka.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2014, nr 8, s. 65-68

24. Czas wolny i wakacje dzieci / Ewa Sowa-Behtane.// Edukacja i Dialog. - 2014, nr 7/8, s. 45-48
25. Czas wolny młodzieży : próba analizy / Radosław Mysior.// Edukacja i Dialog. - 2014, nr 7/8, s. 38-44
26. Półkolonie w szkole / Michał Łyszczarz.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2014, nr 6, s. 40-42
27. Scenariusze zajęć profilaktycznych dla młodzieży. Temat : Mój czas w moich rękach / Karolina Van Laere.// Remedium. - 2014, nr 9, s. 14-15
28. Wpływ szkoły na ucznia po lekcjach / Ewa Maksymowska.// Dyrektor Szkoły : miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej. - 2014, nr 4, s. 60-62
29. Wykorzystanie metody projektu do organizacji czasu wolnego młodzieży / Paulina Iłska.// Remedium. - 2014, nr 9, s. 13
30. Zachowania ryzykowne gimnazjalistów (narkotyki) a czas wakacji / Iwona Jakubowska.// Nowa Szkoła. - 2014, nr 5, s. 50-52
31. Nauka, modlitwa i rekreacja : studium o czasie wolnym i obyczajowości uczniowskiej w XVI-XVII wieku / Jan Ryś.// Przegląd Historyczno-Oświatowy : kwartalnik poświęcony badaniom dziejów oświaty i wychowania w Polsce. - 2013, nr 3-4, s. [70]-84
32. Tydzień gier planszowych / Izabela Łyszkiewicz.// Biblioteka w Szkole : czasopismo pracowników bibliotek oświatowych. - 2013, nr 2, s. 13
33. Rodzinne wakacje - przyjemność i wyzwanie / Katarzyna Nowak.// Remedium. - 2017, nr 7/8, s. 2-4
34. Scenariusze zajęć psychoedukacyjnych (dla klas I-III szkół podstawowych). Temat: Zaplanuj swój czas z głową! / Karolina Van Laere, Kinga Sochocka.// Remedium. - 2015, nr 7/8, dod. Remedium na Uzależnienia Behawioralne, s. 3-4